

Jɔn ye ne dan? Ani mun na?Fɛn bɛɛ bɛ danbaa ka bɛbaaya yiran

Jɔn ye sankolo ni dugukolo dan ani min b'u kɔkana la ka bɔ danfenbaw la min tɛ sɛ ka jàtɛ.

jɔn ye ni màràkan dafalen n dan min bɛnnen bɛ sankolo ni dugukolo la ?

Jɔn ye hadamaden dan ka meni ni yeli ni hakili di a ma, wa ka tila ka donniya farajogonkan sé di a ma a ni tiɲɛ sɔɔɲa?

I bɛ ni gilani dafalen n' ɲɛfɔ cogodi i farikolo la a ni nimafen tɔw? Ani jɔn y'a Sindi.

Ni duniya n bɛ bila màràkan sirakan cogodi ka sàbàti n'a sariyaw ye min bɛnnen bɛ a la san caman?

Jɔn ye ni màrakan n dan min bɛ ka duniya ɲɛ mine (ɲɛnamaya ni sàya,danfenw cayali,sú ni tile,waatiw yelɛmali,an'o ɲɔgɔnnaw)?

Yali ni duniya n y'a yɛɛdan wa? Wali a bɔra fu la wa? Wali a bàlila ka na de wa ?

Mun na hadamaden bɛ limaniya fɛnw sɔɔli la a ɲɛ tɛ min na ? Misali:(Donniya ni hakili ni nín ni ani sɔmin ni kanu) o tɛ k'a d'a kan a b'a nɔ ye wa? Mun na hadamaden bɛ ni duniya belebele n danbaa nankari k'a sɔɔ a b'a ka dannn n'a ka gilaniw nɔ ye a n'a ka hine !?

Mɔgɔ si tɛ sɔn a k'a fɔ a ye ko so de file nin a nana ka sɔɔ a ma jɔ jobaa fɛ! Wali a k'a fɔ k'a jɔra yɛɛma fu ten! Cogodi mɔgɔdɔw b'a tunatigiya n'a fora ko ni duniyabá n na na ka sɔɔ tigi t'a la? Cogodi Hakili tigi bɛ sɔn a ma a ka fɔ a ye ko ni duniya labɛnnen dafalen bàlila ka nan a yɛɛ ma ten ?

Ala kɔɔtalen ko: (أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخُلُقُونَ، أَمْ خُلِقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بَلْ لَا يُوقِنُونَ). {Yali u dan na de wa Ala tàna fɛ wali olu de ye Danbaa ye, wali olu de ye sankolo ni dugukolo dan, o bila u tɛ dɛngɛnɛya[32:52]}

Sanuya màsa Ala min kɔɔtalendo

Màsa bɛ yen ani danbaa kelen,tɔgɔw ni mankutu belebelew caman b'a la min b'a ka dafalenya yiran, a tɔgɔw dɔ ye: danbaa,hine màsa, garisege màsa,funansere,ani "Ala" o ye tɔgɔ donnenba ye ka bɔ danbaa tɔgɔw la sanuya b'a ye a kɔɔtalendo, a kɔɔ ye: min kelen ka kan ni bàto ye farankan t'a la.

Ala kɔɔtalen ko kuranaba kɔɔɔ ([1]): {A fɔ o de ye Ala ye a kelen pe do** الله الصَّمَدُ Ala de ye kerɛnkerenni màsa ye** وَلَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ} A ma fɛn bange fɛn m'a bange** كَفَرُوا أَكْفَرًا أَكْفَرًا (Foyi ma kɛ a ɲɔgɔnna ye)[1-4: 112]

Ala ko tugun:(اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ) {Ala, bàtoma wɛɛ tɛ yen ale kɔ, ninma dɔ, a jɔlen dɔ n'a yɛɛ ye, jingo t'a mine sunɔgɔ t'a mine sankolo ni dugukolo kɔɔfɛnw y'a ta ye jɔn tɛ sɛ ka sɔɔnadonni kɛ a yɔɔ n'a ma kɛ n'a ka diɲɛ ye, a bɛ fɛn dɔn min b'u ɲɛ ani min bɛ u kɔfɛ, u tɛ foyi dɔn a ka donni na fo a diɲɛna ni min ye a ka donni ye sankolo ni dugukolo labɔ olu tangali tɛ girinya a ma màsa kɔɔtalendo màsabá don}[255:2]

Danbaa mankutuw sanuya b'a ye a kɔɔtalendo

Danbaa de ye dugukolo dan k'a kolon,k'a ɲà a ka danfenw ye,a le de ye sankolo dan ani danfen belebele minnu b'a kɔɔɔ, a ye kɛli kɛ tile ni kalo ni su ni tileganfɛla ye ni latilenni ɲɛminen na min b'a ka bonya yiran. Danbaa de ye fiyen kolon an ye ɲɛnamaya tɛ taa min kɔ,a le de bɛ san jìgìn an kan a ye kɔji ni baji kolon an ye, a le de tun bɛ an bálo an denyɛɛnin man an baw dɛbɛ la ka sɔɔ fanga tɛ an na,Ale de ye jòli kɛ a bɛ bòli an jolisiraw fɛ, k'an dusukun ɲɛnamaya furututu la k'a ta an bangeɲi la ka see an fatuli ma.

Ala kɔɔtalen ko:(وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) {Ala y'aw bɔ aw baw dɛbɛ la aw tun tɛ foyi dɔn, a ye mɛnni tolo ni yeli ɲɛ ni dusukun di aw ma a dɔ la aw n'a waleɲumandɔn}(78:16)

Danbaa bàtota o ka kan ka mankutu ni dafalenya de ye

An danbaa y'an garisege hakili la o b'a ka bonya yira, a ye sunkun dɔ bila an na min b'a ka dafalenya yira, ani k'a yira k'a tɛ sɛ ka mankutu ni nàgasi ye.

Bàto ka kan ka kɛ Ala kelen de ye, a kɔɔtalendo, a le de dafalen do min ni bàto ka kan, fɛn wo fɛn bàtora a tàna la o ye ko lankolon de ye a nagasilen do w'a ka surun sàya ni tununin na.

Bàtota ma kan ka kɛ mɔgɔ wali boli wali yiri wali bɛgan ye!

A tɛ bɛn hakilima ka fɛn bàto fo n'a kɛra fɛn dafalen ye,a bɛ danfen bàto cogodi a le yɛɛ bɛ min ɲɛ!

Danbaa tɛ sɛ ka kɛ denyɛɛnin ye musodebɛ la ka tila ka bange i ko denmisen tɔw!

Danbaa de ye danfenw dan,dannenw màra b'a ka sé kɔɔɔ; mɔgɔw tɛ sɛ ka tɔɔɔ se a ma wa mɔgɔ si tɛ sɛ k'a gɛngɛn wali k'a làjaba wali k'a dɔgɔya!

Danbaa tɛ sɛ ka sà!

Danbaa de te se ka jinan a te sunogo wa a te dumuni ke, masaba don den wali muso te se ka k'a fe; mankutubaw be danbaa la a te se ka mankutu ni haju wali nagesi ye cogosila; kolo fen woo fen be danbaa ka bonya fonkajogoya min be danbeya ka taa kiraw ma o ye kolo yelemalen ye kundofa lakika do te Musa wali isa nana ni min ye, wali Nabijuman tow kisi ni nema b'u ye.

Ala ko min korotalendo: يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مِّثْلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفِيدُوا مِنْهُ ضَعْفَ الطَّالِبِ وَالْمُطْلُوبِ (73) مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ (73) U ma Ala bonya bonyalakika la, Ala ye fangatigi ye masagelen do (74)[74,73:22].

Yali hakili be son a ma wa ! danbaa k'an dan ka soro kundofa te wa?

Hakili be son a ma wa ! Ala ka ni danfen n be dan ka soro kun t'a la wa, yali a y'a dan tulon de kaman wa k'a soro kodon ni donni masa don?

Yali hakili be son a ma wa! Ka fo min y'an dan ni dancogo numan n ni ni lakenenne n na ka dugukolo ni sankolo kan fenw kolon an ye, a k'an dan ka soro kun t'a la, wali jininkali minnu b'an sogola k'o jaabiw te soro, misali: an be yan mun na? Mun be saya kofe? Kun jumen be an danni na?

O bila Ala ye cidenw ci de yaasa an k'an sorokun don, a n'a mago be mun na an fe!

Ala ye cidenw ci kan an ladonniya k'a le kelen de ni bato ka kan, a n'an k'a batocogo don, a ni u k'a ka yamaruyakan ni fatanikow lase an ma, ka an ladonniya nafa belebew la min n'an y'a mine an ka jenamaya be na, here ni barika be caya.

Ala ye ciden caman ci, misali (Nuhun, iburahima, Musa, ani isa) Ala ye kabako caman di ni ciden nunu ma min b'u ka centigiya yiran, ani ka f'u cira Ala fe.

Cidenw laban ye kira Mamadu de ye- nema ni kisi b'a ye- Ala ye kurana jigin a kan.

Cidenw y'a jeya an ye k'a fo jenamaya n ye koroboli de ye ani ko jenamaya badaabada bena saya kofe de.

Ani ko mogonumanso be limaniyajonw ye minnu ye Ala kelen bato u ma fen fara a kan ka, u limaniya la cidenw be la, ani ko Ala ye tasuma laben kafiriw ye minnu ye Ala were bato wali ka kafiriya ciden kelen ma.

Ala korotalen ko:

(يَا بَنِي آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ أَنْقَى وَاصْلَحَ فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (35) Ee aw hadamadennw ni ne ka cidenw na na aw ma ka n ka kabakow lakalen aw ye, ni min siran na ka numan ke siran ni joro te olu kan (kiyaman) (35)36) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (36) Minnu ye ne ka hayaw nkalontigiya k'u yerebonya a ma, olu ye tasuma dunkew de ye u be duume a koro (36)[35,36: 7].

Ala ko tugunni saniya be a ye : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ اتَّقَاؤِهِ وَلَا تَمُوتُوا وَمَن يَمُوتْ فَسَوَاءٌ أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ آيَاتٍ تَعْقِلُونَ) (Yali aw b'a bisigi k'aw dannan tulon de kama k'aw te na segin Ala ma wa)[115:23].

Kurana sanuman

Kurana sanuman ye Ala kumakan de ye a ye min jigin kiralaban Mamadu kan, o de ye kabakoba ye min be ciden Mamadu ka cidenya tunatigiya- nema ni kisi b'a ye- a kitiw n'a kibaruyaw ye tunya ye, Ala ye nkalontigclaw dese ka na ni hali a jagonna kelen ye, u desera o la a kacogo n'a dapaw na koson, a ye tali ke hakilidalilu caman na ani donni lakikaw o min b'a yiran ko gafen n te se ka ke mogo ka gilannen ye, o bila mogow tigi ta de don sanuya b'a ye a ka a korotalendo.

Munna cidenw caayara ?

Ala ye cidenw ci kabini waatidaminew la u ka mogow weele ka taa u danbaa ma, k'a ka yamaruyakanw n'a ka fatanikow lase, u be ka weeleli tun ye: Ala kelen batoli de ye sebaaya be tigi, ni mantow y'u ka ciden ka laseli toyi wali k'a jagami, ka bo Ala kelen batoli yamaruya la, Ala be ciden were ci ka sira tilen, o be hadamadennw lasegin ka taa dannisunkun ma Ala kelenya n'a batoli, fo Ala ye cidenya dafa ni kira Mamadu ye kisi b'a ye, o min nana ni foroba sariya duumelen ye mogow be ye ka see kiyaman ma, min ye dafali ni dosili ke a kofe sariyaw la, danbaa y'a yamaruya ni nin sariya n ni nin cikan n ye min be to, ka duume ka taa se alikiyama don ma.

O de la anw silamew be limaniya-i n'a fo Ala y'an yamaruya cogomin- cidenw be la ani gafetemenenw.

Ala korotalen ko: (عَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَيْكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفِرُّ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ (285) {Ciden limaniya la fen na min jigina a kan ka bo a ma yoro ani limaniyajonw, u be limaniya la Ala la ani melekew ni cidenw, an te ciden bo Ala ka ciden na, u ko an y'a me an b'a la bato, yafa an ma an tigi, laban yoro be segin e de ma}[2: 285]. [285:2].

Mogɔ tɛ kɛ limaniyajɔn ye f'a ka limaniya ciden bɛɛ la.

Min ye cidenw ci o de ye Ala ye, ni min kafiriya la kelen ka ciden ya ma o kafiriya la tɔ bɛɛ ma, jurumu man jugu ka tɛmɛ mogɔ ka Ala ka kùndɔfɔ nankari o kan, limaniya cidenw bɛɛ la o ye alijana donni sarati dɔ ye.

Limaniya Ala ka ciden bɛɛ la o ye Waajibi ye bɛɛ kan ni waati n na, o tɛ sɛ ka kɛ f'a ka limaniya ka tugu cidenw laban kɔ, Mamadu nɛɛma ni kisi b'a ye.

Ala y'a lakalen Kuranasanuman kɔnɔ ka fɔ min bɛ ciden kelen nankari Ala ka cidenw la o kafiriya la Ala ma k'a ka kùndɔfɔ nkalontigiya:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا أُولَٰئِكَ هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَأَعَدْنَا لَهُمُ الْعَذَابَ الَّذِي لَمْ يَكُونُوا يَشْعُرُونَ (". Olu de ye kafiri lakikaw ye, an ye nankata laben kafiriw ye min bɛ dogoyali kɛ)". [150,151:4].

Silameya ye mun ye?

Silameya ye yerkolon de ye Ala kelen pe ye min kɔɔtalendo, ani yerkolonni k'a bato, ani k'a ka sariya bato ni diɲɛ ni sonni ye.

Ala ye cidenw ci ni ci kelen de ye, o ye: weeleli ye ka taa Ala kelen batoli ma diɲɛnɔgɔ t'a la.

Silameya de ye Nabijuman bɛɛ ka diine ye, u ka weeleli ye kelen ye u ka sariyaw bɛ fɔ nɔgɔnɔ, diine tɔpaman bɛ silamew kelen de bolo bi Nabijumanw bɛɛ nana ni o min ye, silameya laɛseli bi don n na o de ye tɔpɔ ye; danbaa min ye ibrahima ni Musa ni Isa ci o de ye kira laban Mamadu ci, silamesariya nana ka sariya temnenw dosi.

Mogɔw bɛ bato kɛ diine fen wo fen kɔnɔ bi -min tɛ silameya ye- o ye mogɔw ta gilanen de ye, wali Ala ta tun do kɔfɛ a nana kɛ mogɔw tulon na a la fo kɔnɔsutɔmɔkan ni nkalon kɔɔ centataw naamina a la a ni hadamadenw ka cɛsiri. N ka silamew ka dusukunnasiri o ye kelen de ye a walawalalen a tɛ yeɛma, e ka kurana sanuman laɲɛ, gafe kelen de do silamejamana bɛɛ la.

Ala kɔɔtalen ko Kuranasanuman kɔnɔ:

قُلْ أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نَفَرُّ بَيْنَ أَحَدٍ (84) {A fɔ an limaniyala Ala la ani min jìgina an kan ani min jìgina ibrahima ni isimaila ni Isaka ni Yakuba n'a mɔdenw kan, ani min dira Musa ni Isa ni Nabijuman tɔw ma ka b'u má yɔɔ, anw tɛ u bɔ nɔgɔnna wa anw kolonen do Ala ye} (84).85. (وَمَنْ يَنْتَعِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ 85). Ni mogɔ min ye diine wɛɛ min tɛ silameya ye o tɛ min wa kiyamadon a bɛ bɔnɛlenw cɛla} 85.[84,85:3].

Silamew ka dusukunnasiri ye mun ye Isa la kisi b'a ye?

Yali i b'a dɔn wa! k'a wajibiyalen silamew kan ka limaniya Ala ka Nabijuman Isa la k'a kanu k'a bonya ka limaniya a ka cikan na o min ye weeleli ye ka taa Ala kelen ma farankan t'a la !wa silamew bɛ limaniyalen ka fɔ kira Isa ni kira Mamadu (nɛɛma ni kisi b'u ye)fila tun ye Nabijuman ye, ani k'u cira ka mogɔw kanda ka taa Ala ka sira ma ani mogɔnumanso sɔɔ sira.

An ka dusukunnasiri ye ko Isa kisi b'a ye tun ye cidenbaw do ye Ala kɔɔtalen ye minnu ci, an ka dusukunnasiri ye k'a bangeni kɛra kabako ye, Ala y'an ladɔnniya kurana kɔnɔ k'a ye Isa dan ka sɔɔ fá tɛ a la inafɔ a ye Adama dan ka sɔɔ fá ni bá tɛ a la, Ala bɛ sɛ fen bɛɛ la.

An ka dusukunnasiri ye ko isa tɛ Ala ye, Ala den fana tɛ, a ma genge wa halisa a bɛ balola, Ala y'a kɔɔta a bɛ jigin duniya laban na a kiiritigela tilenen laman, a bɛ kɛ silamew nɔfɛ ka d'a kan olu de limaniyalen Alakelenya la Isa ni Nabijumanw bɛɛ nana ni min ye.

Ala y'an ladɔnniya kurana sanuman kɔnɔ k'a fɔ nasaraw ye Isa ka cikan yeɛma, ani ko yeɛmanikɛla fililen dɔw bɛ yen minnu ye Bibulu yeɛma k'a fàlen ka dɔ fàra a kan, Isa ma min fɔ u ye, min b'o sɔn jila Bibulugafew cayali a ni fɔnkɔɔnɔɔnya caman a kumasenw ni nɔgɔnɔɛ.

Ala y'an ladɔnniya ka fɔ Isa tun bɛ Ala bato wa a m'a jini mogɔsi fɛ k'a le bato, o bila a tun b'a ka mantonw bila ka danbaa de bato, n ka sitanɛ ye nasaraw bila ka Isa bato, Ala y'an ladɔnniya kurana kɔnɔ k'a tɛ yàfà mogɔsi ma min ye fen wɛɛ bato min tɛ Ala ye, ani ko kiyamadon Isa b'a yeɛ bàari ka bɔ a batobagaw ma, a b'a fɔ u ye ko n y'aw yamaruya ka danbaa de bato, n m'aw yamaruya ka ne bato. O

daliilu, Ala kumakan min kɔɔtalendo :

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلَّمْتُهُ الْقَلْبَ إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِّنِّي فَأَمِنُوا بِاللَّهِ (وَرُسُلُهُ) وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انْتَهَىٰ خَيْرٌ ؕ لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ ؕ وَاحِدٌ ؕ سُبْحٰنَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ ؕ لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا

{Ee aw gafe dɔngew aw kàna dàn tɛmɛ aw ka diine la wa aw kàna dɔwɛɛ fɔ Ala ma ni tɔpɔ tɛ, Mariyama denke taamakɛla Isa ye Ala ka ciden de ye, Ala y'a danni yamaruya ni kumaden de ye a ye min kerou ka taa mariyama ma an'a ka nín de do . Aw ye limaniya Ala n'a ka cidenw ma aw kàna fɔ ko Ala ye sàba ye,

a y'o dabila o de ye hɛɛɛ y'aw ma, i k'a don Ala ye mɛsa kelen ye sanuya b'a ye den ka k'a fe, sankolo ni dugukolo konɔfenw y'a ta ye, Ala wasara jigisemeyoro ye}[171:4]

Ala korɔtalen ko: (وَأَقُولُ مَا تَلَيْسَ لِي) Ala korɔtalen ko: (وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمَّي الْهَيْهَاتَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِإِذْنِ اللَّهِ أَنْتَ عَلِيمُ الْغُيُوبِ Tuma taasi Ala b'a fo yaa Mariyama den Isa, yali e de ko mogow ma k'aw ye ne ni n wolobá ke Ala ye ka Ala to wa? a b'a fo sanuya be e Ala ye n ka fen fo e kan min te n ka hake ye, n'a y'a soro ne y'a fo fana e Ala b'a don, i be ne ka kow don ne dun te e ka kow don, e de ye ko dogolenw don baa ye.(116:5)

Ni mogow min be kunandiya jini lahara o kan ka don silameya la ka tugu kira Mamadu ko kisi b'a ye. Nabijumanw ni cidenw beɛ jera lakika min na kisi b'u beɛ ye, o ye ko mow si te kisi lahara fo silamew, olu minnu limaniyala Ala la u m'a ka jon do fara a kan, wa u limaniyala Nabijumanw ni cidenw beɛ la. Minnu limaniyala Nabijuman Musa la ka tugu a ka lapiniw ko a ka waati, olu ye silamew ye limaniyaton numanw do, n ka Isa cilen a waajibiyara Musa nɔfemogow kan ka limaniya Isa la ka tugu a ko, minnu limaniyala Isa la olu ye Silame numanw de ye, min ma limaniya a la n'u ko u be to Musa ka diine la o te limaniyatonw ye; k'a d'a kan a ye Nabijuman do nankari Ala ye min ci, o kɔfe Ala kelen ka Nabijumanw laban ci kira Mamadu kisi b'a ye, a waajibiyara beɛ kan ka limaniya a la, Ala de ye Musa ni Isa ci wa ale de ye Nabijumanw laban ci kira Mamadu, nin mogow min kafiriyala Mamadu ka cikan ma neema ni kisi be a ye k'a fo k'a le be to Musa wali Isa ko o te limaniyaton ye.

A te wasa ke mogow k'a fo doron k'a le be silamew bonya, wa a te wasa ke fana walasa a ka kisi kiyama a ka fantaw son walima k'u demɛ, fa ka limaniya Ala n'a ka gafe n'a ka cidenw ni kiyamadon na; yaasa Ala ka baara kɔfɔlen ninu mine a ye! Jurumu te soro min ka jugun ka teme kafiriya ni filaninkafoya kan, ani kundɔfo nankarili Ala ye min jigini, wali a ka kiralaban Mamadu ka kiraya nankarili kisi b'a ye. Yahudiyaw ni nansaraw minnu ye kira Mamadu kome-neema ni kisi b'a ye- k'a ban ka limaniya a la ani ka ban ka don silameya la, olu be don jahanama la ka duume a la kudayi i n'a fo Ala korɔtalen y'a fo cogomin :

{إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ} {minnu kafiriyala ka bo kitabu dunkew la ani filaninkafow olu be jahanama tasuma la u be duume a konɔ, olu de ye danfenw la juguman ye}[6:98].

Kabini Cikan laban jigina Ala fe ka se mogow ma, a be waajibiya beɛ kelenkelen kan ka limaniya silameya ni kira laban Mamadu la n'a y'a ko me, ka tugu a ka sariya ko an'a ka yamaruyakanw n'a ka fatanili kanw kow, o de la ni mogow min ye nin cikan laban n me ka ban a la, Ala te foyi mine o ye, wa a b'a nankata kiyamadon. A be O daliluw la Ala korɔtalen kumakan ko:

{وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ} (Ni mogow min ye diine were mine min te silameya ye o te lakodon a ye wa o tigilamogow be bonɛbagaw ce la lahara jo don)[85:3].

Ala korɔtalen ko tugin: {قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ) (A fo aw gafedungew aw ye na kumakan ma min damakakan anw ni aw beɛ ye, an kana fen were bato ni Ala te an kana fen were fara a kan, an do kana do mine k'o ke batofen ye ka bo Ala tana la, n'u y'u ko don aw y'a fo ko aw ye seereya k'an ye silamew ye}(64:3).

Mun be waajibiya ne kan yaasa ka ke silame ye?

Yaasa ka don silameya la limaniya be waajibiya ni josen woro n na:

Limaniya Ala korɔtalen na, k'a le de ye Danbaa ni garisege tigi ni latige tigi ni masa ye, fen foyi te komi a le, muso ni den t'a fe, ani k'a kelen de ka kan ni bato ye.

Limaniya melekew la k'a fo Ala korɔtalen ka jonw do , a y'u dan ka bo woro la, k'u ka baara ke u be jigini ni kundɔfo ye a ka Nabijumanw kan.

Limaniya gafew beɛ la Ala ye min jigini a ka Nabijumanw kan(i n'a fo Bibulu ni Tawurata) ani gafew laban kurana sanuman.

Limaniya cidenw beɛ la i n'a fo Nuhun ni iburahima ni Musa ni Isa a n'u laban kira Mamadu, Ala y'u demɛ ni kundɔfo ye ka kabakow ni deselanw d'u ma min b'u centigiya.

Limaniya donlaban na tuma min Ala be folomogow ni labanmogow lakunun, Ala be kiiti a ka danfenw ni jogonɔce ka limaniyatonw don alijana la ka kafiriw don tasuma la.

Limaniya latige la, ani k'a fo ko Ala be ko beɛ don min kera ka teme ani nata, ani ka fo Ala y'a latige a y'a diya wa a ye fen beɛ dan.

Silameya ye kunandiya sira ye

Silameya ye Nabijuman beɛ ka diine ye arabuw ka diine kerekereɛnen te.

Silameya ye kunandiya lakika sira de ye duniya konɔ ani neema duumelen lahara.

Silameya de ye diine kelen ye min be se ka nin ni farikolo ka haju di a ma, a ni ka hadamadenya ferekew beɛ jɛnabo.

Ala korɔtalen ko :

{A ko aw fila ka jigin noƙon fe, aw dolakelen ye do jugu ye, ne ka kanda bena aw ma ni mogo min tukur'a ko o te fili o kunategoya} وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ كُنَاتِغُيَا عُنْ Ni mogo min y'a kodon ne ka kuma la, nenamaya koronnen be ke o ye, wa an b'a lakuna kiyaman a fiyentolaman}{124,123,20}

Silameya donni be mun de na ne ye ?

Nafa caaman be silameya donni na, a do ye:

- seƙoro ni bonya duniya n kono o be soro ni hadamaden kera Ala ka jon ye, n'o te a be ke nin dipko ni sitana ni nege ka jon ye.

Sesoro belebele lahara ka kisi tasuma nankata ma ka don alijana kono ka Ala dipe soro ka duume alijana la.

- Ala be minnu don alijana kono, olu be balo neema duumelen la u te sa wali ka bana fasom do ye wali dimi wali sunu,wali koro a ni u mago be fefen na u b'o be soro.

Diya daw be Alijana kono ne ma deli ka min ye, tulo m'a me,wa mogo si ma miri a la.

O dalilu Ala korotalen ka kuma (: مَنَّ عَمِلَ صَالِحًا مَّنْ ذَكَرَ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ □ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً □ طَيِّبَةً □ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا) (Ni mogo min ye baara numan ke ce la wali muso k'a soro limaniyaji don, an b'o balo balocogo numan na,an b'u sara sarala min ka bon ka teme u ka kelen kan){98:16}

N bena fo mun na ni n bana silameya la?

Mogo be fo donni ni kodonw la belebele la, ni o ye Ala donni n'a donnakarili ye, wa a be fo Ala la limaniya la, o min be mogo son hakilisigi ni basigi la duniya kono ani neema badabada lahara.

Hadamaden be fo gafeu la belebele ko Ala ye min jigin mogo kan,ani limaniya nin gafeba n na.

A bena fo limaniya ko Nabijuman bonyanew la i n'a fo a bena fo u siginogonyali ko alijana kono kiyama don, a be ke sitana ni cennikelaw ni batofenw siginogon ye tasuma kono, o so ni o siginogon ya ma ne.

Ala korotalen ko :

{A fo i k'a don mogo bonelenw de ye minnu y'u yere bone an'u ka denbaya lahara don, o de ye bone bangenene ye(15) لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ(15) } {Tasuma sisi be ke u sanfe ani u dugumala la,Ala b'a ka jonw la siran ni nin nankata n ye,n' ka jonw aw ye siran ne nen}.{16,15:39}

Ka na nenata yakaruya!

Duniya te duume so ye...

Fenumanw bee be tunu ka bo a kono wa negelakow bee be ban...

Don bina don min fefesefeli be ke fen bee la i ye min ke,o ye kiyamadon de ye,Ala korotalen ko: {وَوَضِعَ الْكِتَابَ: فَتَرَى الْمَجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَا لَ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أُحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا خَاسِرًا وَلَا يَنْظُرُونَ} {Ni Gafe dira,i be kojugukelaw siranen ye a konofen ne, u b'a fo ee ni ye mun gafe ye, a te ko kumaba ni fitini sii toyi f'a k'a fo, u b'u ka baara kelen soro a kono cayi, Ala te mogo si taji}{49:18}.

Sebaaya bee tigi Ala ye ladonniyali ke k'a fo mogo min te silameya o laban ye duumeli ye tasuma la kudayi. Bone te ko nogan ye, ko ba de do: {وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ} {Ni mogo min ye diine were min te silameya ye o te min o bolo, a be ke bonebagaw ce la kiyama don}{85:3}.

Silameya ye diine ye Ala te doweri min min ko.

Ala y'an dan an be segin a le de ma,wa ni duniya n ye lajarabi so de ye.

Da a la : k'a fo ni nenamaya n ka surun i n'a fo sogo...mogosi t'a don i be faatu tuma min!

I k'a jaabi be ke mun ye i danbaa nekoro n'a y'i ninika kiyamadon: mun na i ma tugu tupa ko? Mun na i ma tugu Nabijumanw laban ko?

I be na i ma jaabi ni mun ye kiyamadon, ka soro a y'i ladi kafiriyala siraw ma silameya kan, k'i ladonniya ko kafiriw laban ye halaki ye tasuma kono kudayi?

Ala korotalen ko: {وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ} (Minu kafiriyala k'an ka hayaw nkalontigiya olu ye tasuma dunkew de ye u be duume a la kudayi){2: 39}. [39:2].

Lujura te mogo ye min ye tupa toyi k'a faw n'a makew la dege

Ala y'an ladonniya sebaaya bee tigi k'a fo mogo fan caman be ban silameya la sigida siraje de kama u be balo o min kono.

Caman be ban silameya la u ka dusukunnasiri falenin gonyaje kama u y'o min soro u faw la ani u degera a la,caman be u la siyawoloma ni fadenya nkalon kan o de b'olu bali u y'o min cen ta.

Lujura te soro ninu si bolo,u be jo Ala nekoro u dalilutan.

lujura te Alanankaribaga bolo a ka fo n be to Alanankarili kan ka d'a kan n bangena o kono! O bila a be waajibiyala a kan ka hakili labara Ala ye min di a ma, ani ka miiri sankolo ni dugukolo bonya la, ani ka miiri n'a hakili ye a danbaa ye min di a ma yaasa k'a don ko danbaa be ni duniya n na,o cogoya la min be

farakuru ni jòw bàto o fà ka sira taamali te ke lujura ye,tuɲa jinini be waajibiya a kan ani ka a yere jininka : mun na ne be fenjalan bàto min te n yee a te n me w'a te n nafa ni foyi ye!

O cogo la nasaradiine mogo min limaniyalen be fen na min be dancogo ni hakili fonkɔɲogoya, a be waajibiya a kan k'a yere jininka:cogodi danbaa b'a yere woloden faga min ma jurumuko ke mogo wɛrew ka jurumuw kaman! O ye tɔɲoni de ye!Cogodi mogoɲ be danbaa den faga k'a genge! Yali Danbaa te se ka mogoɲ jurumu yaɲa wa k'a sɔɔɔ diɲe ma di k'a den faga? Yali danbaa te se k'a den demɛ wa?

A be waajibiya hakilima kan ka tugu tuɲa ko, a kana faw ni mokew ka sira taama nkalon kan.

Ala kɔɔɔtalen ko: وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَىٰ الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَّلُوا كَانُوا أَبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ {N'a fora ko aw ye na Ala ka gafe ma ani ciden u b'a fo an faw be min kan o be an wasa, u b'o fo hali n'a ya sɔɔɔ u faw tun te tuɲa sira don wa u tu te kanda ka taa a ma}[104:5].

Mogo min be fe ka silameya n'a be siran sigiɲogonw ka tɔɔɔɔ ɲe o be mun ke?

Ni mogo min be fe ka silameya n'a be siran a ka sigida ɲe, o be se ka silameya k'a ka silameya dogo ka see waati ma ni Ala ye nogoɲa k'a ye here sira la a be s'a yerekɔɔɔ ni min ye, a b'a ka silameya bange.

Waajibi don i kan ka sɔn ka silameya mine teliya la,n ka a bangeli kerɛfemogow ye o te wajibiya i kan wali k'i don ni a ye, n'o be tɔɔɔɔ la see i ma.

I k'a don ni i silameya la i be ke silame kenwulucaman de balima ye, i be se ka misiri wali silame kalanyɔɔɔw kumaɲogonya i ka jamana kɔnɔ ka hakilinaɲini ni demɛ ɲini u fe, o be u nisɔndiya.

Ala kɔɔɔtalen ko:

{وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ} {Ni mogo min siranan Ala ɲe a be fonini ke o ye k'a garisege fen na a ma sigi ni min ye}[3,2:65]

E kalankɛla mogoɔa

Yali i danbaa ka diɲe, -ale min nɛɛmara i kan n'a ka nɛɛma bɛɛ ye,a tun be balo di i ma k'a sɔɔɔ i ye denyɛɛnin ye i ba debɛla, ka fiyen di i ma i be min sama ka se sisan ma- o ma bon ni mogoɲ ka diɲe ye i kan?

Yali duniya ni lahara sɛsɔɔɔ mogo te cesirigelen na wa ka temɛ ɲenamaya damun kan o min be ban? Haali ke n kalenna Ala la!

Ka n'a to i ka kokɔɔɔɔɔn k'i baɔi i ka filisira latileni ma ani ko puman.

Ke limaniyaɲon lakika ye bi bɛɛ! Ka na to sitane k'i baɔi ka bo tuɲa tugunogonyali ma!

Ala kɔɔɔtalen ko:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا (174) فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا} {Mogo minnu limaniyala Ala la k'u bamba a kan, a b'olu don aka hine la n'a ka fusamanciya ye, k'u ben sen ma siratilen na}(175)[175,174:4]

Yali i labɛnen do ka kuntilenna jonjon ta i ka ɲenamaya la wa?

N'a y'a sɔɔɔ Ni fen wo fen temɛna wilibali don i ye, ko i ye jonsonna ni lakika ye i dusukun na. I ka kan ka sentanya folo ta ka ke silame ye. Yali i mogo be ne ka demɛ la wa ka kunteleɲna fusamanci ta i ka ɲenamaya la ani bilasirali cogodi i be se ka ke silame ye ?

Ka n'a to i jurumu k'i baɔi silameya donni na, Ala y'an kibaruya kurana kɔnɔ k'a fo a be mogo jurumu bɛɛ yaɲa n'a silameyala ka tuubi ka taa a danbaa ma, hali n'i silameya la o t'i baɔi dancogo la ka jurumuko dɔw ke, an ye mogoɲ de ye an te melekew ye min te jurumuko ke,n' ka min ɲininen an fe o ye ka yaafa ɲini ka tuubi ka taa Ala ma, ni Ala y'a ye k'i sɔnna tuɲa la jonna ka don silameya la ka seereyakuma fila fo a b'i demɛ ka jurumuko wɛrew to yen , mogo min be sɔn Ala la ka tugu tuɲa ko Ala b'o ben sen ma herɛcaman sɔɔɔɔ la,ka binni sisan ka na sika silameya donni na.

O dalilu do ye Ala kɔɔɔtalen kumakan do ye (قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ): {A fo kafiriw ye n'u ye kafiriya to Ala b'u jurumu temenenw yaɲa}[38:8]

N be mun ke yaasa ka ke silame ye?

Silameya donni ye ko ngon ye, a mogo te ɲenaje la wali danbeyali wali do weeleli, dɔɔɔn a be seereyakuman fila fo k'a sɔɔɔ a b'a kɔɔɔ don a limaniyalen a la, o de ye a k'a fo: (n be seereya ko ma foyi te yen fo Ala, wa n be seereya ko Mamadu y'a ka ciden ye) n'i sera k'a fo arabu kan na o kani, n'o geleyara i ma a b'i wasa i k'a fo i ka kan na n'o kera i be ke silame ye, o kofɛ i be i ka diine donni ɲɛɲini o min bɛna ke i ka kunnandiya Sun ye duniya a n'i ka kisi sɔɔɔ lahara.

Ka donniya caman soro silameya kan, n be ni sidigen n' lajeli jini i fe:

Kuranasanuman bayelemalen soro sira bamanankan na:

Yaasa i k'a silameya labaracogo don, an be ni sidigen n donni jini i fe:

Jon ye ne dan? Ani mun na?Fɛn bɛɛ bɛ danbaa ka bebaaya yiran
Sanuya màsa Ala min kɔɔtalendo
Danbaa mankutuw sanuya b'a ye a kɔɔtalendo
Danbaa bàtota o ka kan ka mankutu ni dafalenya de ye
Yali hakili bɛ sɔn a ma wa ! danbaa k'an dan ka sɔɔ kùndɔfɔ tɛ wa?
Kurana sanuman
Munna cidenw caayara ?
Mɔgo tɛ kɛ limaniyajɔn ye f'a ka limaniya ciden bɛɛ la.
Silameya ye mun ye?
Silamew ka dusukunnasiri ye mun ye Isa la kisi b'a ye?
Mun bɛ waajibiya ne kan yaasa ka kɛ silame ye?
Silameya ye kunandiya sira ye
Silameya donni bɛ mun de nà ne ye ?
N bɛna fɔ mun na ni n bana silameya la?
Ka na nɛnata yakaruya!
Lujura tɛ mɔgo ye min ye tuɲa toyi k'a faw n'a mɔkɛw la dege
Mɔgo min bɛ fɛ ka silameya n'a bɛ siran sigijnɔɔnw ka tɔɔɔ nɛ o bɛ mun kɛ?
E kalankɛla mogobá
Yali i labɛnnen do ka kuntilenna jonjon ta i ka nɛnamaya la wa?
N bɛ mun kɛ yaasa ka kɛ silame ye?